

उपेक्षित उष्ण प्रदेशिय रोगहरुको स्थिति र विवरण

मायाँदेवी गाउँपालिका
कपिलवस्तु
लुम्बिनी प्रदेश
२०८१

मायाँदेवी गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

मायाँदेवीगाउँपालिका लुम्बिनी प्रदेशको कपिलवस्तु जिल्लामा अवस्थित एक गाउँपालिका हो। यस गाउँपालिका ८८.५३ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा फैलिएको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार मायाँदेवी गाउँपालिकामा जम्मा घरधुरी संख्या ६६२३ र परिवार संख्या ८३८३ रहेको छ, भने जम्मा जनसंख्या ५७९२९ रहेकोमा पुरुषको संख्या २८०९४ र महिलाको संख्या २९९०७ रहेको छ। नेपाल सरकारले २०७२ चैत्र १० गते स्थानीय तहलाई ७५३ नयाँ स्थानीय तहको संरचनामा पुनर्संरचना गरेको थियो। साविकका पकडी, अभिरवा, फुलिका, पिपरी, बालुहवा, डुमरा, हरनामपुर र विजुवा गाविसलाई गाभेर मायाँदेवी गाउँपालिका बनेको हो। मायाँदेवीलाई ८ वटा वडामा विभाजन गरी पकडीलाई गाउँपालिकाको प्रशासनिक केन्द्र घोषणा गरिएको छ।

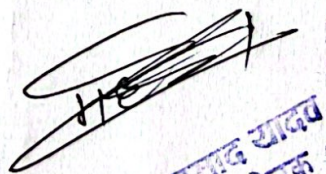
उपेक्षित उष्ण प्रदेशीय रोगहरू

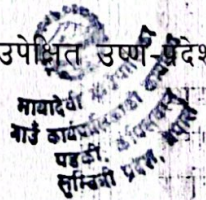
परिचय

उपेक्षित भन्नाले सामान्यतः वास्ता नगरिएको, हेला गरिएको भन्ने बुझिन्छ। यी रोगहरूलाई उपेक्षित भन्नुका कारण संसारभर नै यी रोगहरूको सम्बन्ध गरीबीसँग छ र अन्य रोगहरू जतिकै ध्यान दिइएको छैन। यी रोगहरूको भार गरीबीको रेखामुनी रहेका मानिसहरूमा देखिनुका साथै राजनीतिक प्रतिबद्धता कम भएका कारण जनस्वास्थ्यका हिसाबले प्राथमिकता प्राप्त गर्न नसकेको अवस्था छ। यी रोगहरूको सही तथ्याङ्कको अभाव तथा नामका कारण पनि छाँयामा परेको पाइएको छ।

उष्ण प्रदेशीय रोगहरू उष्ण र उप-उष्ण क्षेत्रमा रहेका १४९ देशहरूबाट प्रतिवेदन गरिएका सुरूवा रोगहरूको ठूलो समूह हो जसका कारण वर्षेनी दश करोड भन्दा बढी मानिसहरूलाई असर गरेको छ र लाखौं डलरको आर्थिक भार सिर्जना गरेको छ। गरीबीको अवस्थामा रहेका मानिसहरू, वातावरणीय सरसफाईको अवस्थासन्तोषजनक नभएका स्थानहरूमा बस्ने मानिसहरू यी रोगहरूको चपेटामा परेका छन्। सङ्क्रमित भेक्टर, घर-पालुवा जनावर तथा समुदायमा पाईने अन्य जीव-जन्तुसगको हाम्रो नजिकको सम्बन्धका कारण पनि यस रोगको जोखिम बढेको छ। विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनले दीर्घो विकास लक्ष्य प्राप्त गर्न उपेक्षित उष्ण-प्रदेशीय रोगहरूको अन्त्य गर्न २०२१-२०३० मार्ग चित्र कोरेको छ। उपेक्षित उष्ण प्रदेशीय रोगहरू (NTDs) गरीबहरूको पुरानो रोग हो जसले विश्वका एक अर्ब भन्दा बढी मानिसहरूमा सामाजिक र आर्थिक ठूलो बोझ थपेको छ। मुख्यतः उष्ण प्रदेशीय र उप-उष्ण प्रदेशीय क्षेत्रहरूमा बसोबास गर्ने सीमान्तकृत समुदायहरू यस रोगबाट पीडित छन्। प्रस्तुत मार्गनिर्देशनले रोग विशेष र कस-कटिङ्ग लक्ष्य तथा रणनीतिहरूको रूपरेखा तयार गरेको छ र सम्पूर्ण उपेक्षित उष्ण प्रदेशीय रोगहरूले समुदायको आवाजलाई प्रतिनिधित्व गरेको छ। दीर्घो विकास लक्ष्यहरू प्राप्त गर्न उपेक्षाको अन्त्य गरौं भन्ने नारा दिइएको छ।

विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनले २०१७ मा सूचीकृत गरेका २० वटा उपेक्षित उष्ण-प्रदेशीय रोगहरू मध्ये

महेन्द्र प्रसाद यादव
स्वास्थ्य संचालक

मायाँदेवी गाउँपालिका
पकडी, कपिलवस्तु
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

राजेश्वर
सहायक स्वास्थ्य संचालक

नेपालमा पाइएका उपेक्षित उष्ण-प्रदेशीय रोगहरू तल उल्लेख गरिएको छ ।

१. कुष्ठ-रोग
२. हातीपाइले
३. जुका
४. डेगी र चिकनगुनिया
५. रेविज
६. सर्पदंश
७. लुतो
८. कालाजार
९. फित्ते-जुका
१०. खन्ने रोग (ट्रकोमा)
११. मासेटोमा

१. कुष्ठरोगको परिचय:

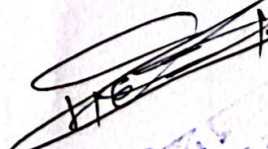
कुष्ठरोग एउटा दीर्घ रोग हो। प्रायः यो कम सङ्क्रामक रोग भित्र पर्दछ। यो माईकोब्याक्टेरियम लेप *Mycobacterium Leprae* नामक किटाणुले गराउँछ। यसले छाला तथा हात-खटुटाको स्नायुलाई असर गर्छ। मानिसको शरीरमा कुष्ठरोगको किटाणुले प्रवेश गरेपछि यदि त्यस मानिसमा कुष्ठरोगको किटाणुविरुद्धको प्रतिरोधात्मक शक्ति कमजोर भएमा साधारणतया २ देखि ५ वर्षभित्र यो रोगको प्रारम्भिक लक्षण तथा चिह्नहरू देखा पर्न सक्छन् ।

१.२ कुष्ठरोग सर्ने तरिका

हरेक मानिसको शरीरमा कुनै पनि सरुवा रोगको विरुद्ध लड्ने शक्ति हुन्छ। त्यस्तो शक्तिले शरीर भित्र पसेका रोगका किटाणहरूलाई नष्टपारी रोग लाग्नबाट बचाउँछ। अध्ययन अनुसन्धानबाट के थाहा पाइएको छ भने ९५% मानिसहरूमा कुष्ठरोगसँग लड्ने क्षमता बलियो हुन्छ। कुष्ठरोग लागेको हरेक उपचारमा आइसकेका व्यक्तिबाट अरुलाई यो रोग सधैं किनकि यो रोगको एक मात्र औषधीको सेवनले नै किटाणुनिष्क्रिय भई अरुलाई सधैं । यो रोग उपचार शुरू नगरेका कुष्ठ-रोगका विरामीबाट मात्र अरुलाई सर्न सक्दछ। यो रोग मुख्यतया श्वास प्रश्वासको माध्यमबाट सर्दछ। धेरै किटाणु भएको र उपचार नगरेको विरामीले श्वास फेर्दा वा हाँस्यु गर्दा कुष्ठ-रोगका किटाणहरू विरामीको शरीरबाट बाहिर आउँछन् र निरोगी व्यक्तिले साँस लिँदा उसको शरीरमा प्रवेश गर्दछन् । भीड-भाड वा धेरै मान्छे एकै ठाउँमा बस्ने, सुत्ने गरेमा यो रोग सर्ने सम्भावना बढी हुन्छ।

१.३ कुष्ठरोगमा देखिने लक्षण तथा चिह्नहरू

- छालामा रातो वा फुस्रो दाग भएको देखा पर्नु
- दाग भएको ठाउँमा चेतना शक्ति हराउनु
- अनुहारको छाला बाक्लो हुनु वा चम्किनु

नरेश्वर प्रसाद
स्वास्थ्य सचिव

भायदेवी मा. वि. वि.
गौरीगंगा नगरपालिका
पुर्वी, काठमाडौं
सुनिचिती प्रयोग, नेपाल

प्रमुख कृष्ण तेली
प्रमुख परातकीय अधिकृत

- हात-खटुटा भ्रमभ्रमाउनु, मांसपेशीमा कमजोरी आउनु, स्नायु सुन्निनु, दुख्नु, खटुटा सुन्निनु, नदुख्ने आउनु (Ulcer) हुनु,
- आखाको मांसपेशीमा कमजोरी आउनु, आखाँ वन्द गर्न नसक्नु, आँखी भौँ भर्नु
- कानको लोती बाक्लो हुनु वा गिर्खा आउनु
- शरीरमा गिर्खाहरू देखा पर्नु
- कहिलेकाहिं विरामीले कुष्ठ रोगमा देखिने प्रतिक्रिया (reaction) १ वा २ को लक्षणहरू सहित आउनसक्छन (यस अवस्थामा गलत निदान हुने सम्भावना प्रबल हुन सक्छ), यस्ता लक्षणहरू लिएर आएमा शङ्का गर्नु पर्दछ,

१.४ कुष्ठरोगको निदान

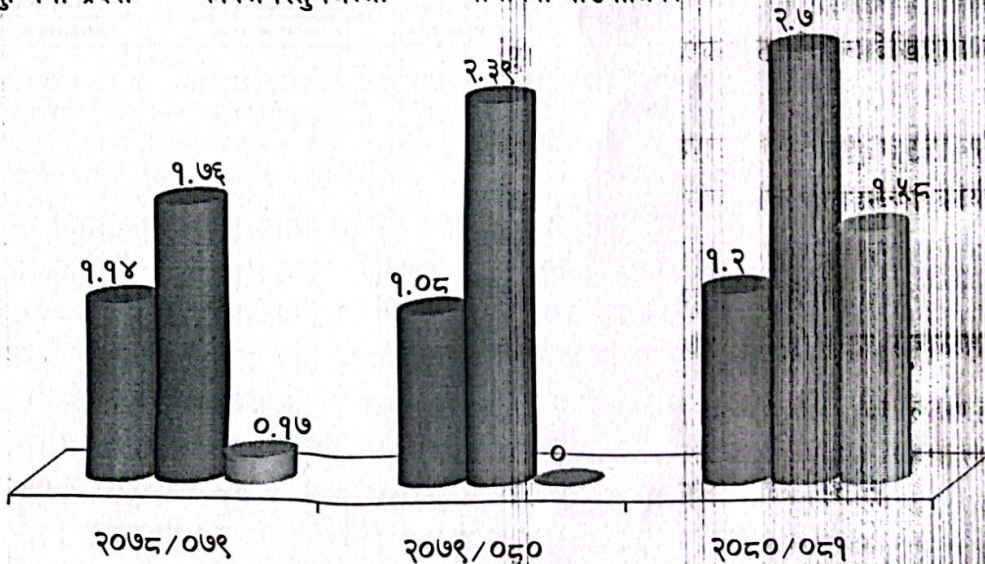
तलका तीनवटा मुख्य चिह्न (Cardinal Sign) मध्ये कुनै एक वटा चिह्न देखिएमा कुष्ठरोगको निदान गर्नसकिन्छ।

- छालामा रातो वा फुस्रो दाग देखा पर्नु र दागमा स्पर्शशक्ति हराउनु
- स्नायु(Peripheral Nerve) सुन्लिएर सम्बन्धित स्नायुवाट संचालित भागहरूमा कार्यक्षमतामा हास आउनु(स्पर्श शक्ति हराएमा वा मांसपेशी कमजोर भएमा)
- छालाको (Slit Skin Smear) जाँच गर्दा कुष्ठरोगका किटाणु देखा परेमा

१.५ मायादेवी गाउँपालिकामा कुष्ठरोगको इपिडेमियोलोजी तथा कुष्ठरोगका सुचकहरूको तुलनात्मक स्थिति

१.५.१ रजिष्टर प्रिभेलेन्स दर (प्रति १०००० जनसंख्यामा) तुलनात्मक स्थिति

■ लुम्बिनी प्रदेश ■ कपिलवस्तु जिल्ला ■ मायादेवी गाउँपालिका

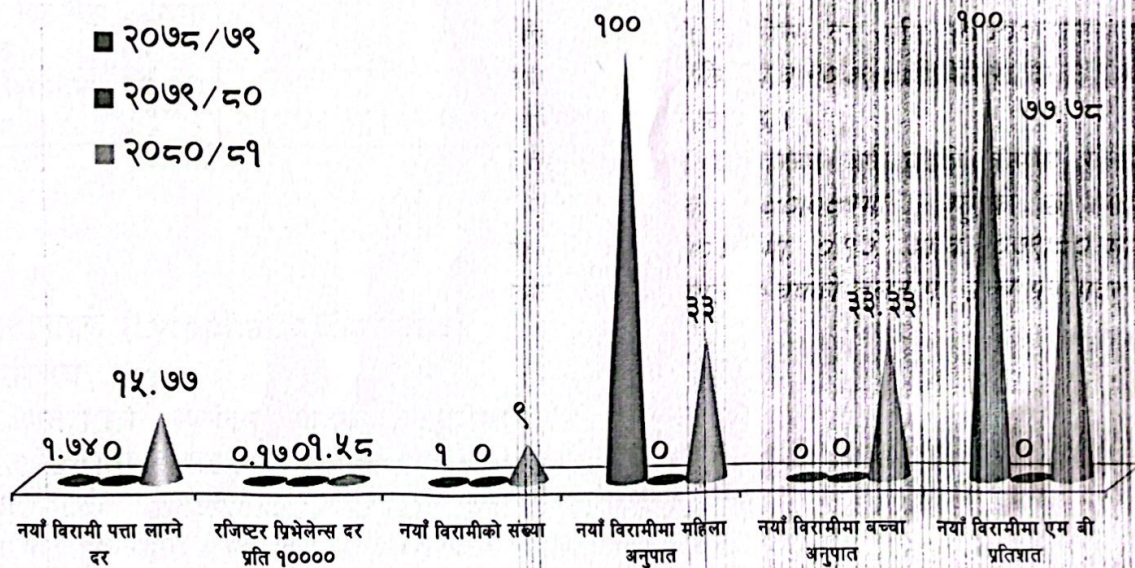
(Signature)
प्रमोद प्रसाद यादव
 संयोजक

(Signature)
 मायादेवी गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा
 पबली, कपिलवस्तु
 लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

स्रोत: DHIS2, मायादेवी गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखा

विगत तीन वर्षको तथ्यांकको आधारमा विश्लेषण गर्दा कुष्ठरोगको प्रिभेलेन्स दर (प्रति १०००० जनसंख्यामा) वर्षेनी बढदै गएको पाइन्छ। प्रदेशस्तरमा हेर्दा आ.व. २०७८/०७९ देखि आ.व. २०७९/८० प्रिभेलेन्स दर १.१४ बाट घटेर १.०८ मा झरेता पनि आ.व. २०८०/८१ मा भने बढेर १.२ रहेको छ। त्यसैगरी कपिलवस्तु जिल्लाको हकमा भने कुष्ठरोगको प्रिभेलेन्स दर हरको वर्ष बढ्दो क्रममा रहेको छ। आ.व. २०७८/०७९ मा १.७६, आ.व. २०७९/८० मा २.३९ र आ.व. २०८०/८१ मा २.७९ रहेको छ। मायाँदेवि गाउँपालिकाको कुष्ठरोगको प्रिभेलेन्स दर विगत ३ वर्ष (आ.व. २०७८/०७९ मा ०.१७, आ.व. २०७९/८० मा शून्य र आ.व. २०८०/८१ मा १.५८) रहेको तथ्यांकमा रहेको छ जुन विगतका वर्षको तुलनामा उच्च प्रकोप दर रहेको छ।

१.५.२ मायाँदेवि गाउँपालिकाको ३ वर्षको कुष्ठरोगको तथ्यांक

स्रोत: DHIS2, मायाँदेवि गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखा

मायाँदेवि गाउँपालिकाको गत तीन वर्षको तथ्यांक हेर्दा नयाँ कुष्ठरोग निदान दोस्रो आ.व.मा नदेखिसता पनि आ.व. २०८०/८१ मा बढेका देखिन्छ। जुन आ.व. २०७८/०७९ मा १.७४ प्रतिशत थियो भने आ.व. २०७९/८० मा ० प्रतिशत रिपोर्ट गरिएको थियो तर आ.व. २०८०/८१ मा भने १.५८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यस तथ्यांकले अहिले पनि मायाँदेवि गाउँपालिकामा कुष्ठरोगको पत्ता लाग्ने दर उच्च रहेको छ भन्ने देखिन्छ। साथै आ.व. २०७८/०७९ मा १ जना नयाँ कुष्ठरोगका विरामी निदान भएका थिए भने आ.व. २०८०/८१ को सोही समयमा यो संख्या नौ गुणाले बढेको मान्न सकिन्छ। त्यसै नयाँ विरामीमा महिलाको प्रतिशत आ.व. २०७८/०७९ मा १०० रहेको थियो भने आ.व. २०८०/८१ मा ३३ को अनुपातमा रहेको देखिन्छ। नयाँ विरामीमा बालबालिकाको प्रतिशत आ.व. २०७८/०७९ र आ.व. २०७९/८० मा शून्य थियो भने आ.व. २०८०/८१ मा ३३ को अनुपातमा रहेको तथ्यांक छ। त्यसै गरी नयाँ विरामीमा एम वी का विरामी प्रतिशत विगत पहिलो वर्षको तुलनामा २२ प्रतिशतले घटेको देखिन्छ। आ.व. २०७८/०७९ मा १०० प्रतिशत रहेको मा आ.व. २०८०/८१ मा ७७.७८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

(Signature)
महेन्द्र प्रसाद यादव
स्वास्थ्य संयोजक

मायाँदेवि गाउँपालिका
स्वास्थ्य शाखा
सुनसरी

(Signature)
युग कृष्ण शर्मा
स्वास्थ्य प्रमुख

१.५.३ आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ मा कुष्ठरोगका सुचकहरुको स्वास्थ्य संस्था अन्तर्गतको तुलनात्मक स्थिति

सूचांक	पकडी स्वा.चौ	अभिराव स्वा.चौ	फुलिका स्वा.चौ	पिपरा स्वा.चौ	बलुहवा स्वा.चौ	डुमरा स्वा.चौ	हरनामपुर पि.एच.सी	त्रिजुवा स्वा.चौ
नयाँ विरामी पत्ता लाग्ने दर	०	०	०	०	०	११९.३	०	२७.८९
रजिष्टर प्रिभेलेन्स दर प्रति १००००	०	०	०	०	०	११.९३	०	२.७९
नयाँ विरामीको संख्या	०	०	०	०	०	७	०	२
नयाँ विरामीमा महिला अनुपात	०	०	०	०	०	२९	०	५०
नयाँ विरामीमा बच्चा अनुपात	०	०	०	०	०	४२.८६	०	०
नयाँ विरामीमा एम बी प्रतिशत	०	०	०	०	०	७९.४३	०	१००

स्रोत: मायादेवि गाउँपालिका, स्वास्थ्य भवन, DHHS2

२. हात्तीपाइले (Lymphatic Filariasis)

२.१ परिचय

हात्तीपाइले क्यालेक्स जातको सङ्क्रामित पोथी लामखुट्टेको टोकाइबाट सरेने सुरूवा रोमा हो हात्तीपाइलेउचेरेरिया ब्याङ्कफटी नामको परजीवीबाट हुन्छ। यो मसिनो धागो जस्तो हुन्छ। यस रोगले मानिसको लसिका प्रणाली (Lymphatic System) मा असर गर्दछ, जसका कारण शरीरका विभिन्न अङ्गहरू अस्वभाविक रूपमा बृद्धि हुने गर्छन्। यस रोगको कारण पटक पटक हात-खुट्टामा दुखाइ भइरहन्छ। पछि गएर अपाङ्गता हुने सम्भावना रहन्छ। जसको कारण सामाजिक लान्छना र भेदभाव सहनु पर्ने हुन्छ। विश्वका ७२ जोखिम देशहरू मध्ये ४९ देशहरूमा बसोवास गर्ने भण्डै ८४ करोड मानिसहरू अझै यस रोगको जोखिममा रहेका छन्। सुरक्षित औषधीको सेवनले यस रोगको जोखिमलाई घटाउन सकिन्छ। औषधीको सेवन पश्चात् ३३देशमा बसोवास गर्ने लगभग ६० करोड मानिसहरू यस रोगको जोखिमबाट सुरक्षित भइसकेका छन्। संसारका ७२ मध्ये २१ सङ्क्रामित देशहरूले आम औषधी सेवन कार्यक्रम सम्पन्न गरिसकेका छन्।

२.२ हात्तीपाइले रोगका लक्षण तथा चिह्नहरू

१. लक्षण बिनाका अवस्था (Asymptomatic microfilaremia)

२. लक्षण सहितको चिह्नहरू (Symptomatic microfilaremia)

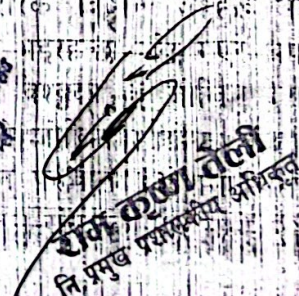
३. दीर्घ अवस्था (Chronic Manifestations)

२.२.१. लक्षण बिनाका अवस्था (Asymptomatic microfilaremia)

- प्राय मानिसमा लक्षण नै नदेखिने हुन्छ,
- माइक्रो-फाइलेरिया सङ्क्रामित व्यक्तिको रगतमा देखा पर्छ,

डॉ. प्रसाद यादव
 स्वास्थ्य संयोजक

 मायादेवी गाउँपालिका
 गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
 पकडी, कापलकोट
 सुन्दिनी प्रस्ता, काठमाडौं

डॉ. प्रसाद यादव
 नि. प्रमुख, स्वास्थ्य अधिकारी

- अल्ट्रा-साउण्डमा लिम्फ ग्रन्थीहरु सुन्निएको वा जुकाको पोको देखिन्छ,
- अण्डकोषको अल्ट्रासाउण्ड गर्दा माइक्रो-फाइलेरिया नाचेको जस्तो देखिन्छ जसलाई Filarial dance sign पनि भनिन्छ।

२.२. २ लक्षण सहितको चिह्नहरू (Symptomatic microfilaremia)

एककासि देखापर्ने लक्षणहरू

- उच्च ज्वरो आउनु, लिम्फ ग्रन्थी रातो हुनु, सुन्निनु
- अण्डकोष सुन्निनु

पटक पटक देखिने लक्षणहरू:

- अण्ड-कोष सुन्निनु
- खुट्टा सुन्निनु, गुप्ताङ्ग सुन्निनु, स्तन सुन्निनु
- Tropical Pulmonary Eosinophilic Syndrome
- इस्नोफिल धेरै बढ्नु, हल्का ज्वरो आउनु, दम बढ्नु, फोक्सोको दीर्घ रोगी हुनु

२.२.३ दीर्घ अवस्था (Chronic Manifestations)

शरीरमा भएका जुकाको कारणले गर्दा प्रतिक्रिया भइ सुन्निएको बढ्दै जानुका साथै किटाणुहरुको संक्रमणको कारणले भन भन सुन्निने बढ्दै जान्छ। पटक पटक सुन्निने गर्दा छाला बाक्लो हुँदै जान्छ। पटक पटक क्षतिको कारणले गर्दा खुट्टाहरु भन भन सुन्निदै जान्छ, जुन हातीको खुट्टा जस्तै हुन्छ, त्यस्तै पुरुषको अण्डकोष सुन्निदै जान्छ।

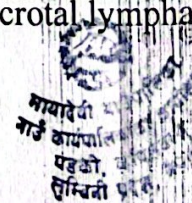
- हात वा खुट्टा सुन्निनु प्रायः तल्लो खुट्टा सुन्निन्छ, कहिलेकाँही हात पनि सुन्निन्छ, विरलै दुइवटै हात खुट्टा सुन्निन्छ।
- गुप्ताङ्ग र स्तनमा असर गर्छ र विस्तारै सुन्निदै जान्छ। शुरुवाती अवस्थामा छाला नरम हुन्छ र थिच्दा खाल्टो पर्छ, पछि गएर छाला बाक्लो हुन थाल्छ र थिच्दा खाल्टो पर्दैन।
- छाला दोब्रिनु, गिर्खा देखा पर्नु र मुसो पलाउनु र
- घाउहरू निको नहुनु ।
- पिसाबमा सेतो दूध जस्तो देखा पर्नु

२.३ निदान, उपचार र रोकथाम

Filarial lymphedema एकिन गर्ने तरिका

- Microscopy M Detection of Microfilariae -- collect blood between 10pm to 2am
- Immunochromatic test cards -high sensitivity
- Immunochromatic test -ICT
- Filariasis Test Strip -FTS
- Ultrasound M æ filarial dance sign Æ in intra-scrotal lymphatic vessels -too low sensitivity

 महेन्द्र प्रसाद यादव
 अध्यक्ष संयोजक

 मायादेवी स्वास्थ्य संस्थान
 काठमाडौं, नेपाल
 पट्टीको, सुन्धिती

 राम कृष्ण तेली
 नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी

२.४ उपचार तथा व्यवस्थापन

विरामी भएमा (Case based_M Diethylcarbamazine Citrate -DEC and Albendazole-ALB)

- DEC ± ALBM -Single dose
- DECM 6mg÷kg for 12 days

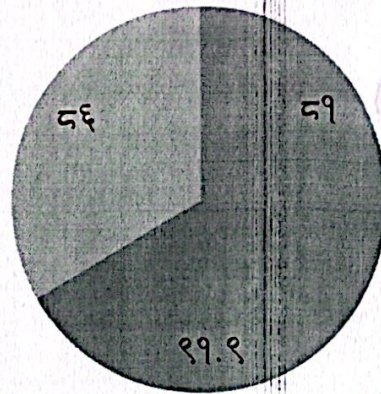
शल्य-चिकित्साबाट गरिने उपचार (Surgical corrections)

- हाईड्रोशिल: शल्यक्रिया गर्दा पूर्ण रूपमा निको हुन्छ। अस्पतालमा यसको उपचार निशुल्क गरिन्छ।
- लिम्फोडेमा: कस्मेटिक शल्यक्रिया वा सूक्ष्म शल्यक्रिया गर्दा उपलब्धी एकदमै कम हुन्छ।

२.५ मायाँदेवी गाउँपालिकाको हात्तीपाइलेको इपिडेमियोलोजी तथा वर्तमान अवस्था

२.५.१ हात्तीपाइलेविरुद्धका आम औषधि सेवनको अवस्था

मायाँदेवी गाउँपालिका

- २०७८/०७९
- २०७९/०८०
- २०८०/०८१

विगत १६ वर्षदेखि कपिलवस्तु जिल्लामा हात्तीपाइले विरुद्धको आम औषधि सेवामा अभियान संचालन भएता पनि हात्तीपाइले रोग निवारण हुन सकेको छैन। अहिले पनि कपिलवस्तुमा हात्तीपाइलेको प्रकोप दर प्रति १० हजारमा १ प्रतिशतभन्दा कम हुनुपर्नेमा कपिलवस्तु जिल्लामा भने ८.३९ प्रतिशत प्रकोप दर रहेको छ। गत तीन वर्षको हात्तीपाइले विरुद्धको आम औषधि सेवन अभियानको तथ्यांकलाई हेर्ने हो भने मायाँदेवी गाउँपालिकाले आम औषधि सेवन कार्यक्रममा प्रगति गरेको छ जुन (आ.व.२०७८।०७९ = ८९ प्रतिशत, आ.व.२०७९।०८० मा २९.९ प्रतिशत रहेको थियो भने यस आय २०८०।०८१ मा ४९.२ प्रतिशत रहेको थियो)।

महेन्द्र प्रसाद शर्मा
स्वास्थ्य संयोजक

मायाँदेवी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिका कार्यालय
पडुडी, कपिलवस्तु
सुनसरी जिल्ला, नेपाल

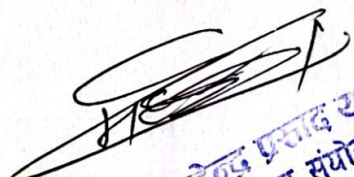

राज कर्ण बेल्टी
नि.पु.स. प्रशासकीय अधिकारी

२.५.२ विभिन्न स्वास्थ्य संस्थाहरु अर्न्तगत हात्तिपाइले प्रभावितको वर्तमान अवस्था

स्वास्थ्य चौकी	खुट्टा, हात सुन्निने र लिम्फेडे मा	हाइड्रोसेल / स्तन सुन्निने	दुबै	सामान्य	मध्यम	जटिल	जम्मा	जम्मा पुरुष	जम्मा महिला
पकडी स्वा.चौ	५	७	०	५	६	१	१२	११	१
अभिराव स्वा.चौ	२	०	०	२	०	०	२	१	१
फुलिका स्वा.चौ	४	९	०	११	२	०	१३	१०	३
पिपरा स्वा.चौ	५	१०	०	११	२	२	१५	१२	३
बलुहवा स्वा.चौ	१५	१४	०	२४	३	२	२९	१७	१२
डुमरा स्वा.चौ	४	८	०	१२	०	०	१२	१०	२
हरनामपुर पि.एच.सी	२	१०	०	१२	०	०	१२	१०	२
विजुवा स्वा.चौ	१	२	०	३	०	०	३	२	१
जम्मा	३८	६०	०	८०	१३	५	९६	७३	२३

स्रोत: मायादेवी गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखा

आ.व. २०७९।०८० मा हात्तिपाइलेको आम औषधि सेवन पश्चात स्वास्थ्य कार्यालय कपिलवस्तुले संचालन गरेको हात्तिपाइले रोग व्यवस्थापन तथा अपांगत न्यूनिकरण नक्शांकनका (Morbidity Mapping and Disability Prevention) आधारमा मायादेवी गाउँपालिकामा जम्मा ९८ जना हात्तीपाइले प्रभावित फेला परेका छन् र त्यसमध्ये ३८ जना हात तथा खुट्टा सुन्निएका, ६० जना हाइड्रोसिल भएका छन् । साथै ती मध्ये ८० जना सामान्य असर देखिएका, १३ जना मध्यम असर देखिएका र ५ जना गम्भीर असर देखिएका विरामीहरूको तथ्यांक रहेको छ ।

महेन्द्र प्रसाद यादव
स्वास्थ्य संयोजक

मायादेवी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिका कार्यालय
पकडी, विपिनचौर
सुम्बिनी प्र.स.क.

राजेश्वर तेली
नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी

३. जुका(Soil-Transmitted Helminths)

३.१ परिचय:

विभिन्न प्रजातिका परजीवीकारण जुकाको सङ्क्रमण हुन्छ। सरसफाईको अवस्था राम्रो नभएको स्थानहरूमा सङ्क्रमित मानिसको दिसामा पाईने जुकाका अण्डाहरूबाट सङ्क्रमण हुन्छ। संसार भरमा वर्षेनी झण्डै १५ करोड मानिसहरूमा जुकाको सङ्क्रमण पाईएको छ। जुकाको संक्रमण भएका बाल-बालिकाहरू कुपोषित हुनुका साथै शारीरिक रूपमा समेत कमजोर हुन्छन्। सरसफाईको व्यवस्थापनमा सुधार ल्याउन सकेमा र उचित किसिमको स्वास्थ्य शिक्षा प्रदान गर्न सकेमा जुकाको संक्रमणबाट वाचन सकिन्छ। संक्रमण भई हालैसा पनि सुरक्षित र प्रभावकारी औषधीबाट उपचार गर्न सकिन्छ।

३.२ जुका सार्ने तरिका:

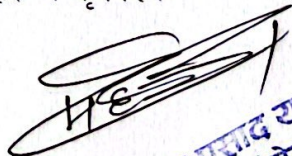
- सङ्क्रमित मानिसले दिसा गर्दा दिसा संगै निस्कने अण्डाहरूको सम्पर्कबाट अर्को व्यक्तिमा सर्दछ।
- बयस्क जुकाहरू मानिसको आन्द्रामा बस्दछन् र हरेक दिन हजारौं अण्डा पादछन्, खुल्ला रूपमा दिसा गर्ने स्थानहरूमा दिसा सँगै निस्किएका अण्डाहरू माटोमा मिसिन पुग्छन् र ती अण्डाहरू १ वर्ष सम्म माटोमा बाँच्न सक्छन्।
- राम्रोसंग सफा नगरिएको तथा नपकाईएको सागपातको सेवन वाट पनि संक्रमण हुनसक्छ।
- दुषित पानी पिउनाले पनि सङ्क्रमण हुनसक्छ।
- माटोमा जुकाका फुलहरू हुनसक्ने हुनाले साना बालबालिकाहरू माटोमा खेल्दा हात खुट्टा सफा नगरी खाँदा, मुखमा अण्डाहरू पगेर सङ्क्रमित हुन सक्छन्।
- अडकुसे जुकाका अण्डाहरू माटोमैलाभाको रूपमा विकसित हुन्छन्, खालो खुट्टा हिँड्दा यिनीहरू छाला छेंडेरै मानिसको शरीरमा प्रवेश गर्न सक्दछन्।

३.३ जुकाको लक्षण तथा चिह्नहरू:

- वाकवाकी लाग्नु, वान्ता हुनु
- पेट दुख्नु, पेट सुन्नित
- खाना रुची नहुनु
- कमजोरी महशुस गर्नु
- अनुहार फुस्रो देख्नु
- थकाई महशुस गर्नु
- शरीर चिलाउनु

३.४ जोखिममा रहेका समूहहरू:

- बालबालिकाहरू, बुढाबुढीहरू, प्रजनन उमेरका महिलाहरू, जोखिमपूर्ण काममा संलग्न बयस्कहरू जस्तै: कृषि मजदुरहरू र कृषकहरू

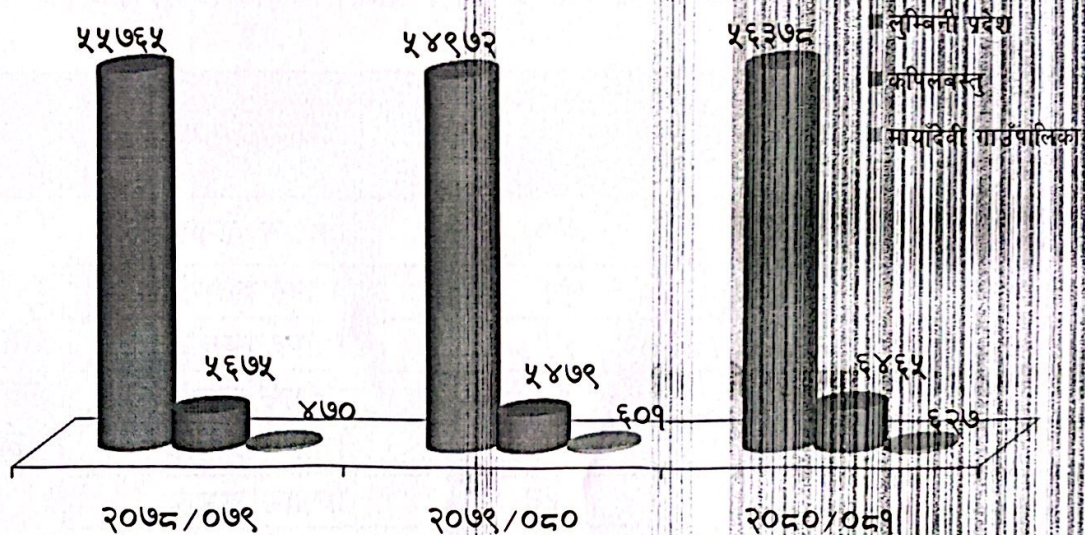

डॉ. प्रसाद यादव
स्वास्थ्य संयोजक

माया
नाई

राम कर्ण बट्टा
नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी

३.५ मायादेवी गाउँपालिकाको विगत ३ बर्षको जुकाको विरामीहरुको अवस्था

३.५.१ ओ.पि.डी.मा आउने जुकाका विरामीहरुको संख्या

स्रोत: मायादेवी गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखा, DHIS2

विगत तीन बर्षको तथ्यांकका आधारमा हेर्दा जुकाको विरामीको संख्या लुम्बिनी प्रदेश, कपिलवस्तु जिल्ला दोस्रो आ.व.मा घटेता पनि र मायादेवी गाउँपालिकामा भने हरेक आ.व.मा बढ्दो क्रममा रहेको पाइन्छ। लुम्बिनी प्रदेशको अवस्था हेर्दा आ.व.२०७८।०७९ = ५५७६५ जना, आ.व.२०७९।०८० = ५४९७२ जना, आ.व.२०८०।०८१ = ५६३७८ जना रहेको तथ्यांकले देखाउँछ। त्यसैरी कपिलवस्तु जिल्लाको अवस्था हेर्दा आ.व.२०७८।०७९ = ५६७५ जना, आ.व.२०७९।०८० = ५४७९ जना, आ.व.२०८०।०८१ = ६४६५ जुकाको विरामी रहेका छन् भने मायादेवी गाउँपालिकामा भने आ.व.२०७८।०७९ = ४७० जना, आ.व.२०७९।०८० = ६०९ जना, आ.व.२०८०।०८१ = ६२७ जना जुकाको विरामी रहेका छन्।

(Signature)

महेन्द्र प्रसाद यादव
स्वास्थ्य संयोजक

मायादेवी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
पडौं, कपिलवस्तु
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

(Signature)

राम कृष्ण तेली
नि.प्रमुख

३.५.२ विभिन्न स्वास्थ्य संस्था अर्न्तगत ओ.पि.डी.मा रेजिष्टर भएका जुकाको विरामीहरुको संख्या

संकेत	स्वास्थ्य संस्था	२०७८ /२०७९	२०७९ /२०८०	२०८० /२०८१
ओ.पि.डी.मा आउने जुकाका विरामीहरुको संख्या	पकडी स्वा.चौ	८७	११५	४७
	अभिराव स्वा.चौ	१३	५७	३१
	फुलिका स्वा.चौ	९२	२०२	१७६
	पिपरा स्वा.चौ	२६	९५	१३८
	बलुहवा स्वा.चौ	२७	६१	४५
	डुमरा स्वा.चौ	११४	५०	९१
	हरनामपुर पि.एच.सी	०	२१	६६
	बिजुवा स्वा.चौ	१११	०	३३
जम्मा		४७०	६०१	६२७

स्रोत: मायादेवी गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखा, DHIS2

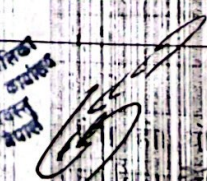
४. रेबिज

४.१ परिचय :

रेबिज बौलाहा जनावरको टोकाइबाट मानिसमा सर्ने प्राण-घातक रोग हो। यो रोग लागेपछि उपचार हुदैनतर समयमै सावधानी अपनाउन सकेमा यो रोगबाट बच्न सकिन्छ। यो रोग लिसा-भाइरस (Lyssa Virus) को कारणले हुने गर्दछ। रेबिज रोग लागेको जनावरले टोकेमा वा रयाल (Saliva) माध्यमले घाउ वा चोटपटक लागेको ठाँउमा चाटेमा सर्दछ।

४.२ रेबिजका लक्षण तथा चिह्नहरू	निदानको आधार:
● ज्वरो आउनु	● विरामीलाई सोध्पछ
● टाउको दुख्नु	● लक्षण तथा चिह्नहरू
● टोकेको ठाउँमा दुख्ने वा भ्रमभ्रमाउनु	● शारीरिक परिक्षण
● पानी तथा हावादेखि डराउनु	● बायोप्सी
● भट्का हान्नु, मांसपेशी खुम्चिनु तथा ककिनु	
● आँखाको नानी ठूलो हुनु	

महेन्द्र प्रसाद यादव
स्वास्थ्य संयोजक

मायादेवी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
प.डि.क. वि.सं.सं.
सुन्धिरी प्रस्ता, बजार

राज कृष्ण कुमर
नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी

● पसिना बढी मात्रामा आउनु
● रयाल बग्नु वढि मात्रामा आसँ आउनु
● रिस उठ्नु, छटपटी लाग्नु, निरास हुनु र मरिन्छ की भन्ने डर लाग्नु
● बेहोस हुनु वा मृत्यु हुनु आदि ।

४.३ रेबिजको रोकथाम र नियन्त्रणका उपायहरू (यदि कसैलाई बौलाहा वा शइस्पद कुकुर वा जङ्गली जनावरले टोक्यो भने निम्न उपायहरू अपनाउनु पर्छ)

- जनावरले टोकेको घाउलाई तुरुन तुत् साबुन पानीले १०-१५ मिनेट सम्म राम्ररी सफा गर्ने
- साबुन पाइएन भने पानीले मात्रै भएपनि पखाल्ने
- उपलब्ध भएमा घाउलाई ७०% ईथानल अल्कोहल वा पोभिडिन आयोडिन लगाउने
- चिकित्सकको सल्लाह बमोजिम रेबिज विरुद्ध खोप लगाउने।

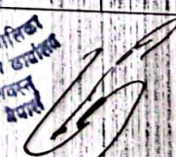
४.४ रोकथाम तथा नियन्त्रणको उपायहरू

- सचेतना कार्यक्रम
- केसहरूको सूचीकरण
- आइसोलेशन
- दुषित निवारण,
- खोप,
- प्रि-एक्सपोजर प्रोफाइल्याक्सिस,
- पोष्ट-एक्सपोजर प्रोफाइल्याक्सिस,
- स्वास्थ्यकर्मीहरूले ससरक्षाका उपायहरूको अवलम्बना

४.५ मायाँदेवी गाउँपालिकाको ३ वर्षको कुकुरको टोकाईको तथ्यांक

स्वास्थ्य संस्था	२०७८ /२०७९	२०७९ /२०८०	२०८० /२०८१
पकडी स्वा.चौ	०	७	०
अभिराव स्वा.चौ	०	०	०
फुलिका स्वा.चौ	३		०

महेन्द्र प्रसाद यादव
स्वास्थ्य संयोजक

मायादेवी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिका कार्यालय
पडडी, काभ्रेपलाञ्चन
सुनसरी प्रदेश, नेपाल

राम कर्ण तेषा
नि. प्रमुख स्वास्थ्य संयोजक

पिपरा स्वा.चौ	०	०	०
बलुहवा स्वा.चौ	०	०	३
डुमरा स्वा.चौ	४	३	३
हरनामपुर पि.एच.सी	०	०	२
बिजुवा स्वा.चौ	५	६	०
जम्मा	१२	१६	८

स्रोत: मायाँदेवी गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखा, DHHS2

मायाँदेवी गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखाको तथ्यंकका आधारमा हेर्दा कुकुरको टोकाईका भने पहिलो आ.व.को तुलनामा दोस्रो आ.व.मा बृद्धि भएता पनि तेस्रो आ.व.मा भने घटेको देखिन्छ। (आ.व.२०७६।०७९ =१२ जना, आ.व.२०७९।०६०= १६ जना, आ.व.२०८०।०६१मा ६ जना रहेको देखिन्छ)।

५. सर्पदंश

५.१ परिचय

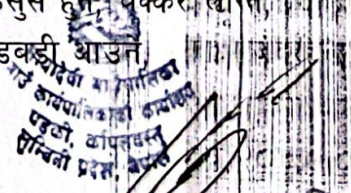
सर्पदंश नेपालमा मुख्य जनस्वास्थ्य समस्याको रूपमा रहेको छ। नेपालको तराई क्षेत्रमा सर्पदंशलाई ज्यानै जाने एक प्रमुख समस्याको रूपमा लिन सकिन्छ। (मुख्य समस्या: प्रदेश २ र लुम्बिनी प्रदेश)। सन् २००९ मा विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनले नेपालमा यस समस्यालाई उपेक्षित उष्णप्रदेशीय रोगहरूको रूपमा समावेश गरेको हो। विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनको लक्ष्य अनुरूप सन् २०३० सम्म सर्पदंशका कारण हुने मृत्यु र अपाङ्गतालाई ५० प्रतिशतले कम गराउने उद्देश्य रहेको छ। यस रोगको जोखिममा कृषकहरू तथा कृषि कार्यका मजदूरहरू, माछो मानेहरू, समोराहरू तथा बालबालिकाहरू रहेका छन्।

५.२ सर्पदंशका लक्षण तथा चिह्नहरू

गोमन तथा करेत जस्ता सर्पहरूको विष स्नायुहरूमा असर गर्छ र पक्षघात गराउने खालका लक्षणहरू हुन्छन्।

- डसेको भागमा सर्पको दाँतको चिह्न देखिन सक्छ, तर सधैं यो देखिन्छभन्ने छैन, डसेको भाग दुख्ने सुनिने, घाउ हुने, फोका उठ्ने, नीलडाम बस्ने,
- आखाको माथिल्लो ढकनी खोल नसक्ने, धमिलो देख्ने एउटै वस्तु दुईवटा देख्ने आखाको तानी ठुलो हुने र टर्चले हेर्दा कुनै प्रतिक्रिया नदेखाउने
- थुक निल्ल गाह्रो हुने, मुखवाटर्याल बगिरहने, खाना निल्ल नसक्ने, स्वाद र सुधैले भक्ति घट्दै जाने जिब्रो दाँत भन्दा बाहिर निकाल्न नसक्ने, मुख खोलन नसक्ने, स्वर परिवर्तन हुँदै जाने, बोलन नसक्ने
- वाकवाकी लाग्ने, बान्ता हुने, पेटदुख्ने, कमजोरी महसुस हुने चक्कर लाग्ने,
- रक्तचाप घट्दै जाने, बेहोस हुने, मुटुको चालमा गडबडी आउने

महेन्द्र प्रसाद यादव
स्वास्थ्य संयोजक

राजु कर्का
नि. प्रमुख प्रशासक अधिकारी

- अन्यत्र राती हूँ, सास फेन गाही हूँ, प्रियाटा जाने, पसिना आउते, आना मती हूँ, अदिआउते नसकते,

- हालवर्टा अभिमताउते, लगी हूँ र पूरे शरीरको पक्षपात हूँ जस्ता लक्षणहरू देखिन्छ
- पछिपछि उसको ठाउँमा सडकमण हूँ, पाके र अडू नै कतिने पनि हूँछु मीठोसो कम नोने हूँ
- आधर जातका सप्टहरूको विषय रगत जन्ने प्रक्रियामा असर गर्ने भएकोले निम्न खालका लक्षणहरू देखि

- उसको ठाउँबाट रात बाने साथै पिजा, नाक, मुखबाट रात बाने, छातीमा मसिना र टुँडिहोला राती
- दागहरू देखिने, रगत बान्ना हुने, खकारमा राती देखिने, पिसाबमा राती देखिने, नखसककमा राती बाने आदि

५.३ प्राथमिक उपचार तथा पृष्ण

- सर्पले उसको व्यक्ति प्रायः अत्यन्त उराएको हुने हुँदा उसलाई होसला तथा मानवता दिनुपर्नेछ। नसक्ने
- तपाईंलाई सर्पले नै टोकेको नहुन पनि सक्छ, सबै सर्प विषाल हुनुन तपाईंलाई उरने सर्पले विष
- नछोडको पनि हुनसक्छ, सर्पको उसाइका कारण मृत्यु भइहाल्छन्ने होस।
- सर्पले टोकेपछि नदार्ने, टोकेको भागलाई धेरै चलाउनाले विष छिटो र बढी मात्रामा रगतमा निस्कामा
- फूलिने भागकोले उक्त भागलाई सकसम्म नचलाउने।
- हालवर्टा टोकेको छ भने कापी लगाएर नचलाइकन राखिपर्छ।
- गामन र करतल टोकेको हो भने टोकेको भागबाटमाथि हल्का दबाव पार्नुपर्छ। यदि बलियो दबावले गर्दा टोके
- एकमुँ कसेर बाँध्नु हुँदैन। कसेर बाँधनाले त्यसभन्दा मृत्तककक भागमा रगतसञ्चार भएर अरि
- भाग मछ् र विषका लक्षणहरू कम नभएसम्म वा स्वास्थ्य संस्थामा तपार्नुपर्छ। यो पुरार आउनु
- खान्नेहुँदा सकसम्म चाँडो विरापीलाई नजिकको अस्पताल वा सर्पको टोकेको अस्पताल रगत दिने को हुमा
- नसर्वाइकन बसाउने र नगर्नुपर्छ। यस्तो गर्दा टोकेको भागलाई सकसम्म कम चलाउने।

५.४ सर्पले उसमा के गर्नुहुँदैन:

- दार्ने हुने हुँदैन (DO NOT RUN),
- चिन्ने वा खाल पार्ने गर्नुहुँदैन,
- बस्ती कसिने गरि बाँध्नु हुँदैन,
- घाउ चर्सेनु हुँदैन।
- कखराको चाक टाँसेर विष निकाल्न काम नगर्ने, थाल टाँसाउने जस्ता अन्य विषवासमा नसक्ने। यो
- आक्रोकोमा नसक्ने, सुपरामाथि विषवास नगर्ने।
- घाउमा कुनै पनि किसिमको केमिकल, मलम वा जडिबुटी लगाउने हुँदैन।

५.५ टोकेकोमाको उपचारहरू

सर्पदंशबाट बच्नका लागि अपनाउनुपर्ने सावधानीहरू:

सर्पदंशबाट बच्नका लागि अपनाउनुपर्ने सावधानीहरू:

सर्पदंशबाट बच्नका लागि अपनाउनुपर्ने सावधानीहरू:

- सर्पलाई समाउने, जिस्काउने, मार्ने गर्नु हुँदैन र मरे जस्तो भए पनि नचलाउने
- बालबालिकाहरूलाई सर्प आउन सक्ने ठाँउहरूबाट टाढै राख्नुपर्छ;
- सर्पदंशबाट बच्नका लागि खेत बारीमा काम गर्दा सम्भव भएसम्म शरीर ढाकिनो कपडा, बूट तथा पन्जा लगाउन सकिन्छ;
- सकेसम्म भुँइमा नसुत्ने, सुत्नै परेमा भुल लगाएर सुत्ने, सुत्ने ठाँउसँगै कुखुराको खोर राख्नुहुँदैन किनकि साना कुखुराको शिकारका लागि सर्पहरू घरभित्र छिर्दछन्;
- घरवरिपरि सफा राखेघाँस काटने भारपात तथा कसिङ्गर हटाउने;
- घरको भयाल ढोका राम्ररी बन्द गर्ने;
- घरभित्र मुसालाई नियन्त्रण गर्ने;
- दाउरा घरभन्दा टाढा राख्ने
- राती घरबाट बाहिर निस्कदा टर्च वालेर हिड्ने वा लठ्ठी लिएर ठ्याक ठ्याक गर्दै हिड्ने
- हातलाई प्वाल भित्र वा रुखको प्वाल वा घाँस भित्र नछिराउने; र
- जुता वा लुगा लगाउनु अगाडी चेकजाँच गरेर मात्र लगाउने।

५.६ मायादेवी गाउँपालिकाको आ.व. २०८०/०८१ को सर्पदंशका विरामीहरूको अवस्था

रिपोर्ट गरेको संस्था	विषालु		अविषालु		मृत्यु
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
सर्पदंश उपचार केन्द्र गोरुसिङ्गे	१७	१३	२२	३६	२
जम्मा	१७	१३	२२	३६	२

सात, गोरुसिङ्गे सर्पदंश उपचार केन्द्र

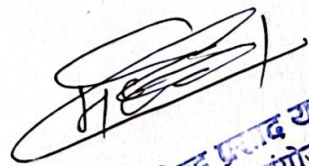
सर्पदंश उपचार केन्द्र, गोरुसिङ्गे कपिलवस्तुमा आ.व. २०८०/०८१ मा मायादेवी गाउँपालिका अन्तर्गत सर्पको टोकाइका कारण ८८ जना विरामी (३९ पुरुष र ४९ महिला) गएकोमा ५८ जना विरामी अविषालु सर्पको टोकाइ भएको र ३० जना विरामी विषालु सर्पको टोकाइका विरामी उपचारका लागि गएकोमा २ जना विरामीको मृत्यु भएको तथ्यांकले देखाएको छ।

६. लुतो

६.१ परिचय

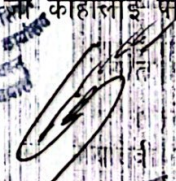
लुतो छालामा लाग्ने र अत्यधिक चिलाउने अकोव्यक्तिकोसंसर्गबाट सर्दछ। यो सबै उमेर समूहका

एक प्रकारको सरुवा हो। यो एक व्यक्ति देखि वृद्धा वृद्धाकोहीलाई पनि लाग्न सक्छ। यो साकोप्टस

महेन्द्र प्रसाद यादव
स्वास्थ्य संयोजक

गोरुसिङ्गे सर्पदंश उपचार केन्द्र
कपिलवस्तु
सन्धि परत, बजार

राम कर्ण
नि.प्रमुख

स्व्यावी नामक परजीवीद्वारा लाग्दछ । १५ देखि २० वटा लुतोको परजीवी समस्यालाई उन्मुक्त गर्न पर्याप्त हुन्छ । यसको समस्या विश्वका सबैजसो गर्मी ठाउँहरूमा देखिएको छ । विश्वका भण्डै २० करोड मानिसहरूमा यो रोग जुनसुकै समयमा पनि भरझरहने अनुमान गरिएको छ । प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित विपदको समयमा यस रोगको महामारी फैलने सम्भावना रहन्छ । लुतोको प्रकार

६.२ लुतोलाई दुई प्रकारले बाँडिएको छ :

१. सुके लुतो : यस्मा लुतो प्रभावित छालामा स-साना सेता दाग सोभै आँखाको देज सकिन्छ । यो लुतोले दिउँसोभन्दा रातमा बढी सताउँछ ।
२. पकुवा लुतो: लुतो आएको ठाउँमा बढी कन्याउने गर्नाले वा अन्य जीवाणको सङ्क्रमण हुनाले लुतो आएका ठाउँमा पाकेका बिबिरा देखिन सक्छन् । यस्लाई पकुवा लुतो भन्ने चलन छ ।

६.३ लुतो रोग सर्ने तरिका

- लुतोको मुख्य कारण नै साकोप्टेस स्व्यावी नामक सूक्ष्म परजीवीको सङ्क्रमण हो ।
- यितीहरूको उपस्थिति, यसका अण्डा तथा उत्सर्जित फोहरसँग छालामा हुने एलर्जिक कासस्य हासिल हुनु चिलाएको अनुभनुव हुन्छ,
- पोथी परजीवीले छालाको बाहिरी सतहभन्दा भित्र अण्डा पाछे,
- अण्डाबाट परजीवी जन्मेपछि ती पुनः छालाको बाहिरी सतहमा निस्कन्छन् र शरीरमा यत्रतत्र फैलन्छन् या सम्पर्कमा आउने अन्य व्यक्तिमा सर्दछन्,
- सामान्यतया: यो रोगको सर्ने अवधि (Incubation period): २ देखि ५ हप्ताको हुन्छ ।

६.४ लक्षण तथा चिह्नहरू

लुतोका सामान्य लक्षणहरू यस प्रकार छन् :

- अत्याधिक छाला चिलाउने; विशेष गरी राति र तातो पानीले नुहाए पछि बढी चिलाउँछ,
- लुतो धेरै जसो काछमा, औंलाको कापमा, परुषको अण्डकोष एवम महिलाको योतीको बरिपरि, हठ्केदा, पैतालामा, काखीमा, कुहिनामा, स्तनको तल्लो भागमा तथा काँधमा हुने गर्छ,
- मसिना बिबिरा तथा चाला हुने गर्दछ साथै सङ्क्रमणको कारणले पाक्ने र पानी लाग्ने समस्या हुन्छ ।

६.५ उपचार र रोकथाम

- विरामी र उस्को सम्पर्कमा आएका सम्पूर्ण सदस्यहरूलाई उपचार गर्नु पर्छ । यदि सङ्क्रमितव्यक्ति समूहमा जस्तै: व्यारेक, होस्टलमा बस्ने गरेको छ भने सबै जनालाई उपचार गर्नु पर्दछ ।
- १% गामा बेन्जिन हेक्जाक्लोराइड (Gama BenzeneHexachloride) घाँटी मुनी शरीरभरि लगाउनपर्दछ । ३ दिनपछि र १ हप्तापछि पुनः लगाउनु पर्दछ,
- लुतोको वैकल्पिक उपचार: ५ प्रतिशत पर्माथिन क्रीम प्रयोग गर्न सकिन्छ । पर्माथिन क्रीम (Permethrin-5Ü cream) वयस्कमा घाँटीमुनि शरीरभरि लगाउनु पर्दछ । ३दिनपछि र १ हप्ता पछि पुनः लगाउनु पर्दछ । गर्भवती र बच्चाहरूमा पर्माथिन क्रीम मात्र सुरक्षित हुन्छ ।

महेन्द्र प्रसाद यादव
स्वास्थ्य संयोजक

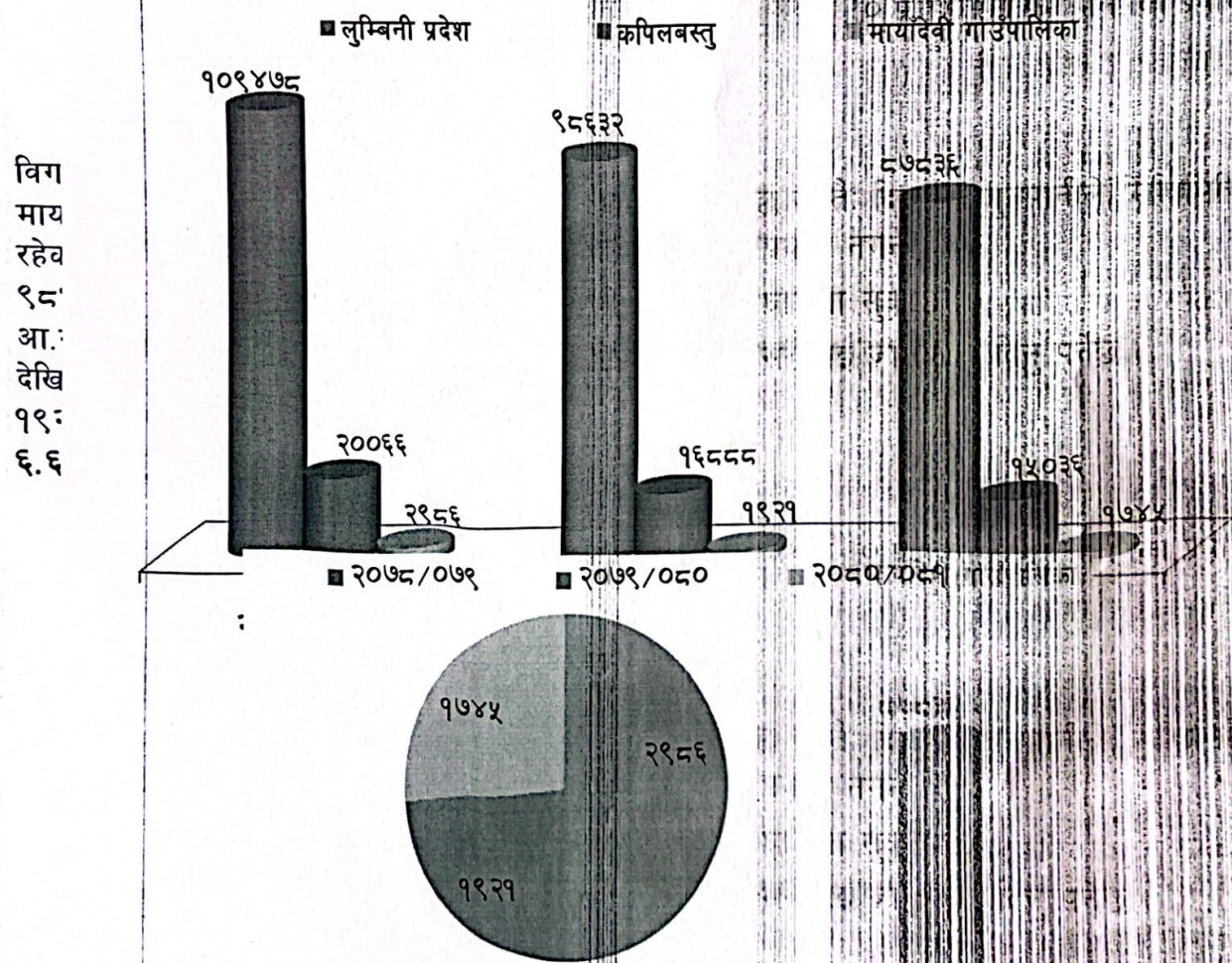
राम कर्णा चेलो
नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी

- कुनै कुनै बिरामीमा २५ प्रतिशत वेनजाइल वैनजोनेट लोशन अथवा १० प्रतिशत सेल्फर सलमको प्रयोग पनि गरिन्छ।

रोकथाम

- व्यक्तिगत सरसफाईमा ध्यान दिनु अति आवश्यक हुन्छ जस्तै: दिनहुँ साबुनपानीले मिर्चिमिर्च नुहाउने, अरुले प्रयोग गरेको लुगाफाटा तथा विस्तारा प्रयोग नगर्ने
- सवैलुगा फाटा तथा विस्तारा धुने वा पानीमा उमाली घाममा सुकाउने
- स्वास्थ्य शिक्षा र सञ्चार यसबाट बच्ने उपाय वारेमा सवैलाई जानकारी दिनु पर्नेछ।

६.६.१ विगत ३ वर्षको लुतोका बिरामीको अवस्था

स्रोत: मायादेवी गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा, DHIS2

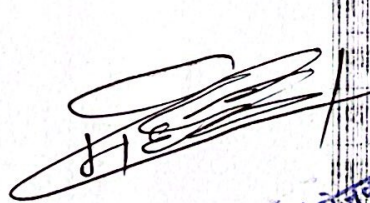
(Signature)
महेन्द्र प्रसाद शर्मा
स्वास्थ्य संयोजक

(Signature)
राम कृष्ण शर्मा
नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी

६.६.३ विभिन्न स्वास्थ्य संस्था अर्न्तगत ओ.पि.डी.मा रेजिष्टर भएका लुतोको विरामीहरुको अवस्था

संकेत	स्वास्थ्य संस्था	२०७८ /२०७९	२०७९ /२०८०	२०८० /२०८१
ओ.पि.डी.मा आउने जुकाका विरामीहरुको संख्या	पकडी स्वा.चौ	७३४	३७८	२५२
	अभिराव स्वा.चौ	२६४	२४५	२६२
	फुलिका स्वा.चौ	१९८	१६०	११४
	पिपरा स्वा.चौ	३०६	२२८	३२४
	बलुहवा स्वा.चौ	२२०	११६	११४
	डुमरा स्वा.चौ	१०९	३३	४३
	हरनामपुर पि.एच.सी	४१९	३१७	३५३
	बिजुवा स्वा.चौ	७३६	४४४	२८३
जम्मा		२,९८६	१,९२१	१,७४५

स्रोत: मायादेवी गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखा, DHIS2

महेन्द्र
स्वास्थ्य संयोजक

मायादेवी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
पुर्वी, बर्पलवन्, सुर्खेत प्रदेश, नेपाल

HEALTH MED
Health for the People

कालिका
स्वास्थ्य संयोजक

सुम कृष्ण तेली
त्रि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी